

Олесь Ільченко

ЗНАК ДИЯВОЛА

Кіноказка зі старих часів

В якомусь забутому Богом селі, в крайній хаті під лісом помирала стара. Крім молоденької вродливої племінниці, Оксани, що була з нею в цей час, родичів у баби не було.

— Скоро вже, — говорила стара, лежачи гориліць і тяжко зітхаючи.

— Ви ще одужаєте, бабо, — втішала її племінниця.

— Ні. Не буде мені ані одужання зараз, ані прощення на тім світі.

Блимала лампочка, рухалися по убогій хаті якісь тіні, а пучки зілля, що висіли замість образів у кутку, наче ворушилися.

Старій ставало гірше. Вона стогнала, крутилася. Потім почала скреготіти зубами, дико витріщати очі. Долаючи страшні судоми, казала хрипким голосом:

— Підійди ближче!.. Крім тебе нема нікого... кому б я могла... маю передати... Легше мені буде...

А на горищі в цей час щось гупало, кахикало, рипіло...

Коли племінниця несміливо наблизилася до ліжка, стара несподівано спритно вхопила її за руку. Дівчина злякалась, хотіла вирватися, та не

змогла. Баба тим часом, дивлячись на неї божевільними очима, щось говорила. Слів розібрати не можна було. Скоро це белькотіння перейшло в несамовите виття. Племянниця теж уже кричала від жаху, але так і не могла вирвати руки.

Враз виття урвалося. Баба померла, затихла. Шум на горищі припинився.

Дівчина вирвала руку і тепер сиділа на підлозі плачучи. Потім звела очі, глянула на бабу і жахнулася — на ліжку лежала справжня мертва відьма — з пазурями замість нігтів, з іклами, які стирчали із заюшеного кров'ю рота.

Оксана вибігла з хати, обіперлася об дерево. Її нудило. Вона не втрималася, почала тяжко й довго блювати.

Геть змучена, вона нарешті витерла рота і раптом голосно й злісно розсміялася, блиснувши своїми чорними очима.

* * *

На похорони баби людей зійшлося мало. Якись старі баби й діди зі страшними обличчями, двійко п'яниць, яким кортіло випити на поминках та вродливий молодий чоловік років 23-х.

— Нарешті Господь забрав Палажку, — гомоніли баби, дивлячись на похорон.

— Бути в пеклі старій відьмі.

— І не кажіть. І досі страшно очі її згадувати.

— Може, Маріїн малий перестане заїкатись? Як зурочила вона його, так ото й досі...

— Дасть Бог...

— А батюшка не відспівував...

— Спаси і сохрани нас...

— А що то за хлопець?

— Та новий же вчитель. Каже, піду на похорон, бо хоч небіжчицю і не знав, та племінниця її, Оксана, — добра учениця, має школу з медаллю закінчити.

— Не знає, що то за потвора в труні лежить. А то не пішов би.

— Та молодь нині ні в Бога, ні в чорта... Тим паче — городський...

... На могилі поставили великого дерев'яного хреста. Але до ранку він зник невідомо куди...

* * *

В сільському клубі гуляла молодь: один-єдиний нечислений клас закінчив школу. Всі вже були трохи п'яні, веселі.

— Вітаю всіх вас із закінченням школи! Хай вам щастить у житті! — казав молодий учитель вчорашнім школярам. — Ну, а тепер потанцюймо!

Учитель Андрій Григорович танцював добре. Танцював з усіма випускницями, і, звичайно, з Оксаною.

— Де ви, Андрію Григоровичу, так танцювати навчилися? — кокетувала Оксана, коли вони відійшли у бік відпочити.

— О! Були добрі наставниці! Оксано, прошу, звертайся до мене просто — Андрій. Адже школа вже позаду.

— Гаразд.

— Що думаєш тепер робити?

— Хочу спробувати в медичний поступати.

— Молодець! Важко, звичайно, але ж у тебе медаль...

— Може, вийдемо на повітря? Тут накурили...

— Ходімо!

Був чудовий літній вечір. Оксана і Андрій і самі не помітили, як дійшли до річки, розмовляючи дорогою про щось. Потім вони довго цілувалися, і не могли натішитися губами одне одного...

* * *

А у вересні Оксана і Андрій вже грали весілля. Всі співали, сміялися, вітали молодих... Молодь танцювала під магнітофон.

Пізно ввечері всі розійшлися. Батьки Андрія поїхали додому, до Києва. Батьки Оксани з її молодшим братом теж подалися до хати.

Молоді лишилася самі в учительському домі, де мешкав Андрій.

... Він поривався до Оксани, цілував її, вона напівжартома уникала його, сміялася:

— Почекай трохи. Я хоч постіль поправлю...

— Таких жінок, як ти, я не зустрічав.

— Кажи не по-книжковому. Що ж там, у місті, гірші?

— Просто не такі.

— Лягай. Я зараз, — мовила Оксана і вийшла з кімнати.

Андрій роздягнувся й пірнув під ковдру. Усміхнувся, заплющив очі і почав чекати.

А Оксана в передпокої дістала із великої сумки кілька пучок зілля, уважно оглянула їх, вибрала три, кинула до целофанового пакета. Плюнула на згорток. Потім, щоб не було видно зілля в целофані, загорнула ще й в білу ганчірочку.

Оксана повернулася. Андрій закохано дивився на неї. Вона, усміхаючись йому, прилягла на ліжко і непомітно заховала згорток під його подушку...

Андрій палко цілував її... Але несподівано, після довогого поцілунку, відкинувся на подушку і міцно заснув.

Оксана дивилася на Андрія чорними очима і несамовито реготала. Потім схилилася йому до грудей, прокусила шкіру і почала ссати кров. Андрій стогнав у сні. Напившись, Оксана, втерла рота і подалася на вулицю. Вийшла, глянула на серпик молодого місяця... обличчя її почало корчитися в потворних гримасах.

Оксана шла до Палажчиної хатини. На порозі вона підбрала обгорілу хворостину, відламала від одного кінця кілька вугликів, обернулася швидкодовкола себе і намалювала вугликом на лівій долоні якийсь знак. Після цього швидко пішла вулицею, кидаючи крихке вугілля до кожного двору.

... В передостанню хатину перед хатою відьми Оксана прокралася; підійшла тихо до хліва; зайшла в середину і поклала ліву руку корові між роги. Та опустила голову і пішла геть. Корова вийшла в розчинені ворота, побігла по вулиці — все швидше, швидше, аж поки не впала і, жалібно мукаючи, не сконала.

А Оксана була вже біля нечистої хати. Відімкнула двері, увійшла в середину. Потім запалила дві свічки і заходилася щось шукати. Хтось схлипував, шурхотів і ховався по темних кутках, а на горищі гупав і хихотів. Оксана відкинула ковдру на бабиному ліжку. Під нею мляво ворухився клубок чорних змії.

Нарешті вона знайшла великий уламок дзеркала. Узяла його, узяла і якийсь із бабкиних слоївків, що стояв поміж інших на столі. Вихлюпнула рідину з нього на поверхню дзеркала в чорній рамі, яке стояло тут же, на столі. Поверхня великого дзеркала почала дивно мінитися. Оксана поставила перед настільним дзеркалом дві свічки, сіла за стіл і направила знайдений уламок люстра так, щоб той відбивався разом із свічками у великому дзеркалі. У останньому утворився нескінченний коридор із свічками, в глиб якого вдивлялася Оксана.

Аж ось із глибини дзеркала в рамі з'явилося зображення мертвої старої відьми. Вона показувала Оксані якусь велику фотографію, яку тримала в руці.

Оксана озирнулася. Точнісінько така ж фотографія висіла на стіні за нею. Оксана поклала уламок люстра і зняла фото із стіни. На фото був великий гурт односельців Оксани, які старанно позували під

транспарантом з назвою: "Передовики-колгоспники під час святкування 65-ї річниці Великого Жовтня". Видно було, що очі багатьох сфотографованих вирізані кимось із фото. Оксана усміхнулася, узяла голку і почала проколювати очі зображеним людям.

— А тобі, Миколо Петровичу, — отак! — вигукнула вона і встромила голку в горло серйозному дядькові в краватці.

* * *

У той час Микола Петрович із сім'єю саме вечеряв. Несподівано він закашлявся, задихнувся, почервонів від задухи... І упав головою в тарілку, зтих. Жінка кинулася до нього, але він був уже мертвий.

* * *

А Оксана у відьомській хаті варила щось у грубці в казані, поглядаючи час від часу в велику чорну книгу, що лежала перед нею; додавала до казана якихось зел.

Коли вариво було готове, вона роздяглася, відлила трохи рідини в тарілку, намастилася, і, прихопивши книгу, вилетіла з хати.

...Хата завалилася з гуркотом і пішла під землю. Чорна яма, що утворилася на місці хати, поступово заповнювалася водою...

* * *

Влетівши в дім Андрія, Оксана швиденько залізла до нього в ліжко. Був уже ранок. Оксана пестила і цілувала Андрія, а той, не розуміючи, дивився на неї.

— О, який ти! Це була найкраща наша ніч!

— Щось я не пам'ятаю нічого...

— П'яничка! Любий мій п'яничка! Ти просто золото! — усміхалася вона.

Андрій морщив лоба, але згадати нічого не міг...

* * *

Взимку Андрій почував себе погано. Він повільно йшов уранці до школи, задихався.

В класі учнів було зовсім мало.

— Чого це вас так мало? — запитував він, дивлячись на дітей хворими, стомленими очима, під якими були синці.

— Хворіє багато хто! Півкласу слабих! — відповідали діти.

— А Сашко Мельник — осліп! — додав рудий хлопчик.

— Баба моя кажуть, що то відьма в селі з'явилася. Скотину псує, людей зурочує, — несміливо мовила дівчинка.

— Облиште ці казки, — втомлено зауважив Андрій. — Які ще відьми? Не треба вірити у... — тут голос йому урвався, вчитель захитався і впав. З носа його бігла яскраво-червона цівка крові. Андрій був непритомний.

В класі зчинився галас і кілька учнів побігли по допомогу.

* * *

Андрій хворів усю зиму.

— Швидше б літо. Повертаймось до Києва, до моїх батьків, — говорив він Оксані, яка давала йому пити щось гаряче. — Ти повинна поступати до інституту, та й мені вдома буде краще...

— Так, їдьмо до Києва! — згоджувалася Оксана.

* * *

З Київського залізничного вокзалу Андрій і Оксана їхали на таксі. Їхали бульваром Шевченка повз Володимирський собор. Поблизу собору рухалися повільно, бо транспорту було багато. Вони наближалися до собору, а Оксані ставало все гірше. Її судомило, вона кусала губи.

Аж тут таксі зовсім зупинилось серед машин — "пробка".

Оксану почало корчити. Вона пускала з рота густу зелену піну.

— Що з тобою?! — був у розпачі Андрій.

— Епілепсія? — злякався таксист. — Тримайте її за голову, а то поб'ється!

Оксана з ненавистю позирала на сяючі золоті хрести собору, лише змогла вимовити хрипке:

— Швидше звідси!

... Нарешті доїхали до будинку, в якому жили батьки Андрія.

— Тобі легше? — запитував він.

— Так, — силувано всміхнулася Оксана. — Дякуємо вам, що довели, щасливої вам дороги.

— Бувайте, — відповів таксист.

Він поїхав. А за годину його таксі було вщент розбите на перехресті "КРАЗом", який намагався "проскочити" на жовте світло. Розібрати, де перебувало тіло таксиста серед того металобрухту, який щойно був "Волгою", здавалося, не можна. Лиш кров заливала асфальт усуніць...

* * *

Андрій з Оксаною піднялися до квартири батьків, подзвонили у двері. У відповідь — несамовитий гавкіт.

— Це Альфа, — усміхнувся Андрій.

— Добрий день! З приїздом! Заходьте! — вітали Оксану і Андрія Григорій Іванович і Ніна Петрівна.

— Здрастуйте, — усміхнулася Оксана.

Альфа люто гавкала на неї, піднімаючи загривок сторч.

— Альфо! — дивувався Андрій, — своїх не впізнаєш?

Оксана схилилася, протягнула руку до собаки. Той почав злякано скаржити, задкувати від руки. Та все ж Оксана погладила Альфу.

— Це буде ваша кімната, — показував батько, — а ми — в другій. Відпочивайте. Скоро будемо їсти. Ніна Петрівна стільки наготувала!

Усі пішли до кімнати. А собака лежав біля вхідних дверей уже мертвий. З пащі в нього текла кров.

* * *

Минуло літо. Оксана поступила до медінституту. Батьки Андрія якось швидко постаріли, почували себе погано весь час. Та й сам Андрій виглядав гірше.

Якось вранці Андрій збирався до школи, Оксана — до інституту.

— Скільки у тебе сьогодні пар? — на ходу запитував Андрій у неї.

Оксана, поспішаючи до дверей, кинула:

— Ми в анатомічному.

... В анатомічному театрі студенти розтинали трупи.

— Давай сюди, — почувся голос. — Хай спробують.

Внесли маленьке тільце, вкрите простирадлом.

— Дитина, два роки. Обварилася окропом, — пояснював високий чоловік, очевидно, лікар-педагог.

Оксана підійшла до маленького тіла, озирнулася. Троє студентів продовжували робити своє; лікар пішов. Вона витягла з кишені халату баночку, підставила під дитячу руку, спритно різанула скальпелем по венах... Кров текла повільно, неохоче, тож Оксана допомагала, натискаючи пальцями на судини маленької руки. Набравши майже повну баночку крові, Оксана закрила її кришкою і заховала до кишені.

Однокурсниця Оксани, Віра, бачила, як та ховає баночку.

Дівчата зустрілися очима: здивований погляд Віри і розгублений — Оксани.

— Навіщо тобі кров?

— Я, Віро, тобі потім розповім. Це такий народний засіб від однієї хвороби... Родич хворіє.. Ти вже йтимеш додому? Я тебе зачекаю.

... Додому йшли разом. Про щось гомоніли.

— Ой, Вірко! У тебе часом носовичка немає? — спохопилася раптом Оксана. — Забула свій...

— На, візьми, — дістала Віра хусточку.

Оксана підійшла до дзеркальної вітрини магазину, витерла носовичком кутики рота, склала його зворотньою стороною і віддала Вірі.

Вони пройшли ще трохи.

— Ну що ж, тобі — ліворуч, мені — праворуч, — мовила Віра.

— Цілуй свого малого! — усміхнулася Оксана. — Прощавай!

— Будь! — поспішила Віра далі.

На розі Віра не помітила трамваю, що саме повертав, і ступила просто під нього. Трамвай збив її і поволік за собою.

* * *

Вдома Оксана зачинилася у ванній. Налила кров з баночки в глибоку тарілку. Дістала фото Григорія Івановича і опустила в тарілку з кров'ю. Після цього вмочила свій палець у кров, облизала його і розсміялася.

Григорій Іванович саме повертався з роботи. Ліфт не працював, і він пішов сходами, пішки. Посередині сходів йому запаморочилося, він зблід, схопився рукою за голову і впав, покотився сходами, розбивши голову. Кров залила сходи і нижню площадку...

* * *

Минуло 40 днів смерті Григорія Івановича. Ніна Петрівна повернулася із церкви, де ставила свічку за упокій. Зайшла в квартиру, втомлено сіла. І раптом чи не вперше звернула увагу, почала вдивлятися в лихі чорні очі Оксани, яка холодно позирала на неї.

— Я, здається, зрозуміла, — схвильовано заговорила Ніна Петрівна, — відтоді, як ти з'явилася у нашій сім'ї, нас переслідують нещастя! Григорій Іванович помер, Андрій весь час нездужає, ходить нездоровий... Я також кепсько себе почуваю... Навіть Альфа подохла!

— Та ви що?! — занервувала Оксана. — Що це ви вигадали?

— Я знаю такі випадки! Може, ти — відьма?! — зовсім рознервувалася Ніна Петрівна.

— В такому віці — й розуму нема! Кажете якісь дурниці!

— Ти лиха людина, я відчуваю!

Оксана в злобі кинулася до Андрієвої кімнати. Там знайшла м'ячик для гри в пінг-понг, намалювала на ньому фломастером якісь знаки і розкрутила його на столі довкола осі. М'ячик крутився, а Оксана стежила за ним.

Ніна Петрівна в цей час пішла на кухню. Підійшла до газової плити. Раптом їй стало млосно, вона якось дивно почала крутитися на місці і

тяжко впала; ударилася головою об ріжок плити. Лежала, вся заюшена кров'ю; заливала червоною блискучою рідиною плиту, мийку, підлогу...

* * *

— Оксано, я з класом іду на екскурсію до лаврських печер; і ходимо з нами, як хочеш, — говорив одного ранку Андрій.

— На жаль, я не зможу... У нас лабораторка буде, мабуть, довгою... Та й не люблю я всякої попівщини...

— Ну, тоді до вечора!

В Лаврі екскурсовод вів клас до печер; Андрій не слухав його, а уважно, наче вперше, дивився на храми, бані соборів...

В печерах клас принишк; всі поводитися тихо. Розглядали стіни, залишки малюнків на них, сліди графіті... На одному з поворотів рух учнів уповільнився. Андрій зупинився, озирнувся і несподівано побачив бліде зображення на стіні: молодий чоловік, який чимось обкурює дівчину, виганяючи таким чином з неї потворного біса. Обличчя хлопця на фресці було разуче подібне до Андрієвого, а дівчини — до Оксаниного. Андрій вражено, майже з жахом розглядав зображення.

— Не може бути!.. — шепотів він.

Потім звернув увагу на ледь помітний напис: "... ізгнаніє.... Товіт... 6...".

Тут клас рушив далі, і Андрій був змушений іти за ними.

...Додому він прийшов рано. Ходив по квартирі, дивився на жалобні портрети батьків. Потім наче щось згадав, знайшов у книжковій шафі

Біблію, почав гортати. Нарешті рогорнув на Книзі Товіта, главі шостій, і прочитав: "Коли увійдеш ти до шлюбної кімнати, візьми курильницю, поклади до неї серце і печінку риби і обкури, і демон відчує запах, і піде геть, і не повернеться ніколи".

Андрій сів, похмуро подивився у вікно. Потім заховав Біблію і сказав сам до себе:

— Треба з кимось порадитись.

* * *

Сумний, блідий Андрій говорив у школі, в учительській кімнаті з молодого колегою, якій він, поза сумнівом, подобався.

— А що лікарі кажуть? — запитувала вона.

— Ах, Світлано, ну що вони кажуть? У мене ж нічого не болить, все наче гаразд, а почуваюся недобре.

— Слухай, Андрію, а чи не сходити тобі до ворожки?

— Ворожки?

— Так. Всі зараз ходять. У мене є знайома бабця, так вона розповідає все, як є і як буде. Просто диво! Дати адресу?

— Гм! Давай. Спробую заради цікавості.

— Візьмеш із собою, як будеш іти, паляницю і білу хустку...

... І ось Андрій вже стукав у двері будиночка на околиці Києва.

— Від кого? — долинув голос баби з-за дверей.

— Від Світлани... Дмитрівни!

Баба відчинила:

— Заходь!

— Здрастуйте!

— Приніс усе? Сідай біля столу.

— Ось, — подав Андрій хліб і хустку.

Хліб бабця заховала, а хустину розстелила на столі і висипала на неї купу темних сухих бобів. Розклала їх на дев'ять купок у три ряди. Почала уважно вивчати кожен купку. Про щось думала, ворушила губами. Потім глянула на Андрія:

— Тепер дай мені руки.

Андрій простягнув руки до неї, баба узяла їх у свої, заплющила очі і зосередилася.

— Всі твої біди і негаразди від близької тобі людини, якоїсь чорноокої жінки.

— У мене крім дружини тепер нікого нема...

— Як вона буде міцно спати, обдивися її тіло. На ньому має бути знак — число Антихриста, бо вона відьма. Раджу тобі розлучитися з нею, вигнати з дому... Перевір також, чи нема в тебе під подушкою якогось

згортка, якоїсь речі, зілля... Якщо знайдеш — викинь у вікно і сплюнь тричі. На, ось тобі свячена вода і хрест. Носи його завжди... Тепер іди...

— Боже, — задихнувся Андрій, — Оксано...

* * *

Додому Андрій прийшов похмурий.

— Чому невеселий? — пригорнулася до нього Оксана.

— Так... Втомився в школі.

— Ходімо вечеряти.

— Може, вип'ємо?

— Ха! Давай! — здивувалася Оксана.

Вони сіли на кухні до столу, і Андрій, не вагаючись, вихилив зразу ж стакан горілки. Оксана жваво і з задоволенням їла і теж випила пару чарок. Потім підійшла до Андрія, почала обіймати його і цілувати.

— Ходімо відпочинемо, — грала вона очима.

Андрій спочатку неохоче, але потім з усе більшою жагою теж цілував її... Вони зайшли до себе в кімнату, поспіхом роздяглися і впали в ліжку. Андрій однією рукою непомітно витяг з-під подушки згортку зіллям, накинув на руку рушник, закриваючи його, сказав:

— Я води вип'ю, зараз, — і вийшов на кухню. Кинув пакунок у кватирку, тричі сплюнув і повернувся до Оксани.

... Здавалося, він віддав їй усю чоловічу силу. Вона лежала горілиць, гола, і спала. Андрій був утомлений. Він полежав трохи, й заходився уважно оглядати її тіло. Нарешті, над самими лоном, на межі волосків, він побачив наче складені з густо посаджених родимок маленькі цифри: 666. Андрій схилювся нижче, щоб придивитися до числа.

Несподівано Оксана рвучко піднялася і вчепилася йому зубами за горло збоку. Вона прокусила шкіру і почала ссати кров.

Андрій стогнав, борсався, але ніяк не міг відірватися від неї. Вони впали з ліжка, і тут він зміг її відштовхнути. Кров з його шиї текла ручаями, та все ж він устиг вийняти з портфеля у кутку банку із свяченою водою і хрест. Залитий кров'ю, голий, він повз до відьми. Умочив хрест у воду і почав кропити так Оксану. Та несамовито кричала і корчилася, дивлячись на Андрія ясно-червоними очима. Вона зуміла залізти на ліжко; крутилася на ньому, як на пательні. Потім завилася і затихла, перетворюючись поступово на стару відьму з іклами у заюшеному кров'ю роті й з пазурями замість нігтів.

Андрій теж лежав мертвий, у калюжі крові, затиснувши у руці хреста.

Чорна книжка, яка була колись у відьми Палажки, лежала під ліжком. Вона раптом зайнялася синім полум'ям. Запалало і ліжко; горіла мертва відьма на нім... І вогонь поступово охоплював усю нещасливу квартиру...